
Een voorstel

P.G. Swanborn

Het is verheugend dat de secretaris van de Stichting Sociaal-Culturele Wetenschappen reageert op een kritische opmerking over de redactie van het NWO/SSCW-formulier. Ik ben het geheel met hem eens dat de vroegere rubriek 'samenvatting van de doel- en probleemstelling' op het NWO-formulier nogal ongelukkig was. Ik ga alleen een stap verder dan hij: mijn suggestie zou zijn om de rubriek 'doelstelling' te laten vervallen.

De argumentatie daarvoor ligt in het eenvoudige vraag- en antwoordspelletje: vraag: 'wat is de doelstelling van een fundamenteel onderzoek?' antwoord: 'De oplossing van de probleemstelling'. vraag: 'wat schieten we dan op met het vermelden van de doelstelling als de probleemstelling al vermeld is?' antwoord: 'weinig of niets'.

Afgezien van instrumenteel onderzoek waarin het gaat om het ontwerpen van instrumenten of eventueel theorieën (waarbij het begrip doelstelling adequater is dan het begrip probleemstelling; ook hier is echter slechts één van beide nodig) kan dus de rubriek 'doelstelling' vervallen.

Het NWO/SSCW-formulier is thans, afgezien van rubrieken die alleen van administratief belang zijn, als volgt ingedeeld, en daarmee nodeloos ingewikkeld:

4. samenvatting van de doelstelling
5. samenvatting van de probleemstelling
- 11a. nadere uitwerking van de doelstelling
- 11b. nadere uitwerking van de probleemstelling
- 11c. wetenschappelijk belang van het onderzoek
- 12a. met welk maatschappelijk probleem staat het onderzoek in verband
- 12b. indien beoogd wordt om met de onderzoeksresultaten antwoord te geven op bepaalde groepen in de samenleving, wilt u dan aangeven op welke vragen en op welke groepen dit betrekking heeft?
- 13a. welke werkwijze wordt gevolgd
- 13b. welke bronnen/data worden gebruikt?

Bij deze vormgeving valt hetgeen genoteerd wordt bij 4 en 11a de facto zeer moeilijk te onderscheiden van het 'wetenschappelijk belang' in rubriek 11c; in het algemeen vermelden aanvragers hier de 'historische achtergrond' van het

voorgestelde onderzoek; het eerder verrichte onderzoek en de wetenschappelijke traditie waarin het past. De rubrieken 4, 11a en 11c kunnen dan ook gevoeglijk samen genomen worden onder een aanduiding als 'achtergrondinformatie', of 'verantwoording van de probleemstelling'.

Het kan nog eenvoudiger. Waarom bestaat rubriek 11b eigenlijk? Als het gaat om de vermelding van subprobleemstellingen dan zouden deze mijns inziens reeds onder 5 opgenomen moeten worden. Gaat het daarentegen om een nadere toelichting op de probleemstelling, dan valt een en ander ook weer onder 'achtergrondinformatie'. Ook 11b kan als aparte rubriek vervallen.

Deze suggesties worden vooral gedaan omdat naar mijn ervaring onderzoekers grote moeite hebben om elke rubriek op een zinnige manier, onderscheiden van de andere, in te vullen. Het resultaat is echter dat op een willekeurige wijze vergelijkbare passages die bij de ene aanvraag onder bij voorbeeld 11b verschijnen, bij de ander onder een van de andere rubrieken naar voren gebracht worden.

Ook de rubriek 12 en 13 zouden vereenvoudigd moeten worden. Als NWO al het aspect van de maatschappelijke relevantie aan de orde wil stellen (er is weinig op tegen, maar het behoort mijns inziens geen beoordelingscriterium te zijn bij fundamenteel onderzoek) komt het me voor dat 12a en 12b moeilijk ten opzichte van elkaar te onderscheiden zijn; het antwoord op 12b zal reeds onder 12a genoemd zijn. Hetzelfde geldt voor het onderscheid tussen 13a en 13b; het is nauwelijks voorstelbaar dat de werkwijze van een onderzoek, met andere woorden het design, besproken wordt zonder dat ingegaan wordt op de databronnen.

Naar mijn mening zou de NWO/SSCW het de onderzoekers een stuk gemakkelijker maken door het formulier aldus in te richten:

- probleemstelling(en)
- ontwerp van het onderzoek
(populaties; steekproeven; belangrijkste variabelen; eventueel het model; wijze van dataverzameling en wijze van data-analyse)
- verantwoording van de probleemstelling
(plaats in de wetenschappelijke discussie; eerder onderzoek; globale aanduiding van het wetenschapsprogramma)
- eventueel: verantwoording van bepaalde keuzen in het ontwerp
- eventueel: aanduiding van de maatschappelijke problemen voor welke oplossing dit onderzoek informatie zou kunnen leveren.

Bij deze volgorde staat het belangrijkste, zoals het hoort, vooraan: de probleemstelling, en de weergave van het ontwerp van het onderzoek waarmee deze probleemstelling opgelost moet worden. Deze beide elementen vormen altijd de harde kern van een onderzoeksvoorstel; het zijn de centrale punten van aandacht voor beoordelingscommissies. Alle toelichting en verantwoording is secundair, en komt dan ook pas daarna aan de orde.